

XXIV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПЪРВА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

11. заседание

Четвъртъкъ, 24 ноемврий 1938 г.

(Открито въ 15 ч. 20 м.)

Председателствувалъ подпредседателятъ Георги Марковъ. Секретари: А. Голевъ и С. Поповъ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

	Стр.
Съобщения:	
Питания	167
Законодателно предложение	167
Предложения	167
По дневния редъ:	
Първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение бюджета на Министерството на народното просвѣщение за 1938 б. г. (Приемане и на второ четене)	167, 178
Говорили: И. Пастуховъ	168
Д. Цъклевъ	170
С. Цановъ	171
С. Топаловъ	173
Гр. Василевъ	174
Б. Абаджиевъ	175
М. Баръмовъ	176
Н. Контевъ	177
М-ръ д-ръ Б. Филовъ	177
Дневенъ редъ за следващото заседание	178

Председателствувашъ Г. Марковъ: (Звъни) Откривамъ заседанието, понеже има нужното число народни представители.

(Отсъствуватъ г. г. народнитѣ представители: Александъръ Симовъ Гиговъ, Божинъ Димитровъ Продановъ, Борисъ Василевъ Мончевъ, Василь Илиевъ Мандаровъ, Велизаръ Христовъ Багаровъ, Гето Кръстевъ Гетовъ, Дойко Петковъ Дойковъ, Жико Петровъ Струнджевъ, Иванъ Василевъ Златаровъ, Илия Радевъ Вълчановъ, Йорданъ Тодоровъ Йордановъ, д-ръ Кънчо Милановъ Милановъ, Минчо Петровъ Драндаревски и Никола Ивановъ Василевъ)

Г. г. народни представители! Има да направя следнитѣ съобщения.

Председателството е разрешило отпускъ на следнитѣ г. г. народни представители:

на Георги Миковъ — 1 день, за 22 ноемврий;
на Иванъ Поповъ — 1 день, за 25 того;
на д-ръ Петъръ Кюсеиановъ — 1 день, за 17 того;
на Жико Струнджевъ — 2 дена, за 24 и 25 того;
на д-ръ Кънчо Милановъ — 2 дена, за 24 и 25 того.

Постъпило е питане до председателството на Народното събрание отъ народния представител г. Григоръ Василевъ въ връзка съ упражняваната цензура надъ речитѣ на депутатитѣ, публикувани въ вестникитѣ. Той иска да знае какви мѣрки се взематъ и ще се взематъ, за да се премахне това цензуриране на речитѣ на народнитѣ представители въ печата.

Ще се отговори.

Постъпило е питане отъ народния представител г. Драганъ Кисъвъ до г. министра на правосъдието въ връзка съ взетото решение отъ Софийския областенъ съдъ, II гражданско отдѣление, по преписка № 33632/1938 г. по изпълнително дѣло № 6005/1938 г., относно отхвърляне постановлението на Министерския съветъ отъ 23 юлий 1938 г.

Той пита какви мѣрки мисли да вземе Министерскиятъ съветъ въ връзка съ това решение на Софийския областенъ съдъ.

Това питане ще се изпрати на надлежния министъръ, който ще отговори.

Постъпило е законопроектъ за измѣнение и допълнение на наредбата-законъ за селскитѣ общини, подписанъ отъ нужното число депутати.

Законопроектътъ ще се отпечати, ще се раздаде на г. г. народнитѣ представители и ще се постави на дневенъ редъ.

Постъпило е предложение отъ Министерството на финанситѣ, отдѣлъ за митницитѣ, относно облагане съ мито по режима до 13 ноемврий 1937 г., на машинитѣ за влачене, обявени съ вносна декларация № 55, отъ 1 мартъ 1938 г., на Ломската митница и на два употребявани дарака по фактура отъ 30 септемврий 1937 г., издадена отъ текстилната машинна фабрика „Мишелъ“.

Това предложение ще се раздаде на г. г. народнитѣ представители и ще се постави на дневенъ редъ.

Постъпило е друго предложение отъ Министерството на финанситѣ, финансова инспекция — служба държавни вземания, относно одобрение решенията на прошетарната комисиия, взети въ заседанието ѝ на 22 ноемврий 1938 г.

И това предложение ще се раздаде на г. г. народнитѣ представители и ще се постави на дневенъ редъ.

Пристъпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ —

ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ИЗМѢНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ БЮДЖЕТА НА МИНИСТЕРСТВОТО НА НАРОДНОТО ПРОСВѢЩЕНИЕ ЗА 1938 Б. Г.

Има думата секретарътъ на бюджетарната комисиия г. д-ръ Балкански, да прочете законопроекта.

И. Пастуховъ: Кога г. г. министритѣ ще отговорятъ на питанята ни?

Председателствуващъ Г. Марковъ: Поканени сѣ. Даже нѣкои желяеха днесъ да отговорятъ, но тъй като този законопроектъ е спешенъ, затова днесъ нѣма да отговорятъ. Въроятно утре ще отговорятъ.

Секретаръ д-ръ П. Балкански: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за измѣнение и допълнение бюджета на Министерството на народното просвѣщение за 1938 бюджетна година

Г. г. народни представители!

Докато отъ две години насамъ се забелязва, че общиятъ брой на подлежащите на задължително обучение деца за народнитѣ първоначални училища въ страната се намалява, въ прогимназията става обратно: увеличението на ученицитѣ е значително. Това се дължи преди всичко на нуждитѣ на новото време, когато не само за отдѣлни низши общински и държавни служби се изисква най-малко прогимназиално образование, но това е необходимо и за разнитѣ видове занаяти. Отъ друга страна, децата, родени между 1926 и 1929 години, когато раждаемостта въ страната се движеше по възходящъ пътъ, сега сѣ ученици въ народнитѣ прогимназии.

За да се запазятъ нормитѣ за броя на прогимназиалнитѣ ученици, предвидени на стр. 22 отъ бюджета на Министерството на народното просвѣщение за 1938 бюджетна година, необходимо е за учебната 1938/1939 г. едно увеличение на общия брой на прогимназиалнитѣ учители въ страната съ около 770 въ повече отъ предвиденитѣ въ бюджета 6.920. Даденото увеличение съ 114 учители презъ м. септември т. г., за смѣтка на свободни първоначални учители, се оказа недостатъчно да задоволи нуждитѣ, които, при увеличениетъ брой на ученици въ прогимназиитѣ, чувствително сѣ нарастнали. За да се задоволи нуждата отъ прогимназиални учители и да не се спъва прогимназиалното образование, което по законъ е задължително, освенъ тия 114 прогимназиални учители, необходими сѣ още 244. Това увеличение е необходимо, за да не се понижава нивото на обучението въ прогимназиитѣ и да не се спъва възпитателната работа на учителя, която е сѣщо така важна и сѣществена, както и неговата образователна работа. Само при това увеличение на прогимназиалнитѣ учители ще се постигне, броятъ на ученицитѣ въ една паралелка да не надминава даденитѣ въ закона за народното просвѣщение и въ закона за бюджета на министерството норми, отъ една страна, а, отъ друга, да се прибератъ въ училище ученицитѣ отъ такива селища, въ които, съгласно закона, трѣбва да има прогимназии.

Здравиятъ смисълъ на нашата държавна и национална политика повелително налага едно увеличение въ броя на прогимназиалнитѣ учители, за да могатъ българскитѣ деца, въ която и покрайнина на нашето отечество да се намиратъ, да получатъ завършено основно образование.

Поради това, налага се да се разреши допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на Министерството на народното просвѣщение за 1938 бюджетна година въ размѣръ на 950.000 л., като разходитѣ по сѣщия се покриватъ отъ икономитѣ по § 1 отъ сѣщия бюджетъ.

Като ви представямъ приложения за целта законопроектъ, моля ви, г. г. народни представители, да го разгледате и приемиете.

Гр. София, ноември 1938 г.

Управляващъ Министерството на финанситѣ,
министъръ на търговията, промишлеността и труда:

Ил. Кожухаровъ

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за измѣнение и допълнение бюджета на Министерството на народното просвѣщение за 1938 бюджетна година.

Членъ единственъ. Разрешава се допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на Министерството на народното просвѣщение за 1938 бюджетна година въ размѣръ на 950.000 л., съгласно съ приложената подробна таблица.

Разходитѣ по тоя допълнителенъ бюджетенъ кредитъ да се покриватъ отъ икономитѣ по § 1 отъ сѣщия бюджетъ.

ТАБЛИЦА — ЩАТЪ

за заплатитѣ на допълнителния брой учители въ прогимназиитѣ за време отъ 15. XI. до 31. XII. 1938 година

Брой на служители по бюджета за 1938 г. година	Наименование на службитѣ и длѣжноститѣ	Месечна заплата едному	Годишна заплата едному	Искать се кредити за всички за 1½ месеца
244	Редовни прогимн. учители . .	2.350	28.200	860.100
	За повишение			60.000
				920.100
	12½% за пенсия			1.5.012
	Всичко . .			1.035.112
	Намаление по чл. чл. 5 и 6 отъ закона за бюджета за 1935 г. г.			53 000
	Намаление по чл. 26 отъ сѣщия законъ			32.112
	А всичко . .			950.000*

Председателствуващъ Г. Марковъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Пастуховъ.

И. Пастуховъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Съ особено задоволство посрещнахъ първия законопроектъ на новия министъръ на народното просвѣщение по две причини. Първо, че той веднага мина отъ думи къмъ дѣла. Вие знаете, че завчера, по поводъ на изказанитѣ отъ мене мисли, той направи декларация и въ резултатъ на тая декларация веднага днесъ излѣзе съ този законопроектъ. Второ, азъ съмъ доволенъ заради туй, защото г. министърътъ намѣри за необходимо да излѣзе съ първия свой законопроектъ предъ Народното събрание по въпроса за прогимназиалното образование.

Прогимназиалното образование, като съставна частъ на основното образование, се явява въ днешно време едно отъ най-необходимитѣ въ звеното на разнитѣ степени на образованието. Ние виждаме, че, особено следъ голѣмата война, въ цѣлия почти свѣтъ тъкмо на този моментъ отъ образованието на подрастващитѣ поколѣния се обръща най-много внимание, и то по нѣколко причини. На първо мѣсто, между тия причини стои осъзнатата нужда отъ по-голъма просвѣта за подрастващитѣ поколѣния, предвидъ на нарастналитѣ културни потребности на съвременния цивилизованъ човѣкъ. Прогимназиалното образование, като частъ отъ основното образование, почти навредъ се явява задължително за подрастващитѣ поколѣния. То е онова образование, което искатъ да вкусатъ децата на всички подданицы, на която и да било държава, за да могатъ чрезъ него да се подготвятъ за своята по-нататъшна работа било въ практическия животъ, било за разширяване на своитѣ познания — технически, специални или общи.

С. Омарчевски и С. Станчевъ: Съгласни сме.

И. Пастуховъ: Много добре, че сте съгласни. И азъ съмъ извънредно много доволенъ, че мога да ви задоволя съ тия мои мисли.

М. Михайловъ: Правятъ алюзия, че сѣ излишно да се приказва.

Председателствуващъ Г. Марковъ: (Звъни) Моля ви се, г-да! Оставете оратора да говори.

И. Пастуховъ: Та, при туй положение, и г. Сирко Станчевъ, и г. Михайловъ, и моятъ почтенъ приятелъ г. Омарчевски ще се съгласятъ напълно, че съмъ правъ, когато правя тази констатация.

С. Станчевъ и М. Михайловъ: Да гласуваме и да се свѣрши.

И. Пастуховъ: Азъ правя тази констатация, за да обърна внимание не толкова на този малтъкъ законопроектъ по прогимназиалното образование, който ни е даденъ днесъ да разглеждаме, колкото да обърна внимание на необходимостта отъ попълването на този законопроектъ.

М. Михайловъ: По закона за бюджета ще говорите.

И. Пастуховъ: Когато дойде законътъ за бюджета, тогава вече ще бъде късно. Ние сега трѣбва да говоримъ по този въпросъ, за да го има предвидъ министърътъ на народното просвѣщение, когато ще си съставя бюджета. И колкото вие и да сте убедени въ правотата на тия мисли, колкото и да ги познавате, струва ми се, че тогава, когато тѣ се изнасятъ предъ Народното събрание и сѫ мотивирани, тогава и г. министърътъ, който стои на тая маса (Сочи министерската маса), ще обърне по-сериозно внимание на тѣхъ. Г-нъ министърътъ да се явява днесъ съ едно такова малко законопроектче за 200 прогимназиални учители, когато нуждитъ на прогимназиитѣ сѫ толкова много въпиющи, ще се съгласите, че не можемъ отъ това да бъдемъ задоволени, макаръ въ първия моментъ да казахъ, че отъ законопроекта съмъ доволенъ. И ако азъ говоря тия нѣща, то е заради туй, защото виждамъ, че ние по отношение прогимназиалното образование сме останали извънредно много надире. Ние имаме постѣпили деца въ четиритѣ отдѣления на първоначалнитѣ училища около 470—500 хиляди — това число варира презъ последнитѣ години. Въ връзка съ раждаемостта. Но отъ всички тѣзи 500.000 деца, които сѫ постѣпили въ първитѣ отдѣления на основното образование, което, съгласно чл. 74 отъ конституцията, е задължително за децата на българскитѣ граждани, свършватъ едва 10—15—25% прогимназията. Постѣпватъ въ прогимназията около 200—250 хиляди, а свършватъ една незначителна частъ трети класъ. Ето статистикитѣ, не искамъ да ви изморявамъ съ тѣхъ; тѣ сѫ официални данни, печатани отъ Министерството на народното просвѣщение. Когато цифритѣ ясно ви показватъ, какво е положението на основното образование и специално на прогимназиалното, когато виждаме, че максимумъ 10%, 15%, 17% отъ всички постѣпили въ първо отдѣление деца завършватъ трети прогимназиаленъ класъ, азъ ви питамъ, какво ще ми възражавате: знаемъ ги тия нѣща? Всъщностъ, нищо не знаете по тоя въпросъ. (Възражения пий дѣсно) Това е, което мога да кажа азъ, щомъ отъ първия моментъ отъ моитѣ думи, безъ да знаятъ господата какво азъ ще говоря, си позволиха така неприлично да ме прекъсватъ.

Нѣкой отъ дѣсно: Знаемъ само едно, че 240 учители сѫ достатъчни, за да се задоволятъ нуждитѣ на прогимназиалното образование.

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни)

И. Пастуховъ: Г-да! Азъ смѣтамъ, че имамъ право да обърна внимание на онова, което чуждиятъ свѣтъ е извъшилъ въ това направление.

И азъ ви казахъ, че особено следъ войната въпросътъ за основното образование, въ неговия горенъ курсъ, занимае и общественици, и културни дейци, и политици, и стопайки дейци. Той стана общъ въпросъ за всички, които радятъ за национално издигане, за културно издигане на нацията. И заради туй навсѣкѣ се поставя въпросътъ: задължителното основно образование трѣбва да се разшири и трѣбва да се взематъ всички мѣрки, за да стане то достъпно за децата на всички народи. Това е очевидна истина. Но споставя въпросъ и до колко години, въ какъвъ размѣръ се увеличи курсътъ на задължителното основно образование. И по тоя въпросъ специалисти, общественици и др. азвиха най-разнообразни гледища. Но никѣде не се оспор че колкото е по-продължителенъ тоя курсъ, толкова по-добре за подрастващитѣ поколения. Азъ, обаче, следъ полемиката по въпроса въ Англия — класическа страна на това отношение. И ще ви кажа, англичанитѣ — които, знаете, че въ културно отношение стоятъ на една висока степенъ и за които посещаването на училището е само ед отъ многото срѣдства за получаване на по-висока чѣтура — казваха: минимумъ деветъ години би трѣбвало да дѣе курсътъ на основното образование, за да могатъ да дадатъ онѣя елементарни познания, които сѫ нуждни всѣки единъ гражданинъ, посветенъ на каквато и да бил дѣятелност. И тѣ продължиха следъ дълги спорове и изчисления за разности и т. н., задължителното основно образование до 15 годишна възраст, като смѣтаха, че вънъ отъ всич други предимства продължаването на задължителното образование до 15-годишна възраст ще намали безработицата, понеже едно голѣмо число младежи, които иначе на годишна възраст завършватъ задължителното образование и отиватъ да търсятъ работа, ще останатъ още една година въ училището и съ това да се облекчи бремето на безработицата.

М. Михювъ: Само че за Англия работи половината вѣтъ.

И. Пастуховъ: Вънъ отъ всички други съображения, англичанитѣ се ръководѣха и отъ това съображение, което не е отъ малко значение. Сѣщото нѣщо вече виждаме и въ всички други държави. Ако прегледате сведенията за продължителността на задължителното основно образование следъ войната, вие ще видите, че въ по-голѣмата частъ на свѣта то е повече отъ 7 години, нѣкъде е 8 и 9 години. Рѣдко изключение сѫ странитѣ, въ които е останалъ още 7-годишниятъ курсъ на основното образование. Само въ нѣкои африкански и други колонии то е по-долу отъ 7 години — 6 или 5 години. 8 и 9-годишенъ курсъ на основно образование имаме въ германската република. Германската република въ 1929 г. направи задължително образованието отъ 6 до 18-годишна възраст, т. е. 12 години. Хитлеръ, обаче, направи задължително образованието отъ 6 до 14-годишна възраст, т. е. 8 години.

М. Михайловъ: По-уменъ е отъ тебе.

И. Пастуховъ: Е, той е по-уменъ отъ Михайловъ, азъ го зная, но какво общо има между Хитлеръ и Михайловъ?

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни)

И. Пастуховъ: Аржентина, Австралия, Австрия, Белгия, Данцигъ, Испания, Естония — всичкитѣ иматъ 8 до 9-годишно задължително основно образование. Съединенитѣ щати иматъ сѣщо 9-годишно задължително основно образование, съ тенденция да бъде продължено още.

Н. Контевъ: А въ балканскитѣ държави?

И. Пастуховъ: Като питате за балканскитѣ държави, ще ви кажа. Въ Сърбия има 7-годишно задължително основно образование, но въ известни области, като Хърватско и Словенско, е 8-годишно. — Хаити и Унгария — сѣщо. Исландия и Испания — сѣщо. Само Италия има 6-годишно задължително основно образование. Мусолини, вижда се, е най-умниятъ: като поискалъ да вземе ума на цѣлия народъ, оставилъ за народа си 6-годишно задължително основно образование. Въ Япония — сѣщо. И което е интересно за Япония, то е, че 99.3% отъ всичкитѣ деца, подлежащи на задължително образование, сѫ минали това образование. И у насъ цифрата не е малка. Тя е надъ 95% тази година, можеби; не можахъ да видя цифритѣ, но не е стигнала 99.3%. Има малки културни народи, кѣдето цифрата е 100%, т. е. кѣдето всички деца посещаватъ основното училище и кѣдето по-голѣмата частъ отъ тѣхъ го завършватъ. Ние въ това отношение стоимъ много по-надире.

Страни сѫ надъ 8-годишно задължително основно образование сѫ Лихтенщайнъ и Мексико. Въ Мексико, следъ революцията и свалянето на полицията, онѣзи, които взеха властта, не само въведоха задължителното основно образование, но го и удължиха.

Палестина има сѣщо 8-годишенъ задължителенъ курсъ на основното образование. Интересно е, че въ Палестина и евреитѣ, и арабитѣ еднакво посещаватъ основния курсъ на образованието; 99% отъ децата въ тая нова държава, гдето има не само по-интелигентни евреи, но и араби, посещаватъ основнитѣ училища.

Полша сѣщо въведе 8-годишния курсъ на задължителното основно образование.

Въ Сааръ, въ Швеция, въ Чехословашко курсътъ на основното образование е все 8-годишенъ. Децата посещаватъ училищата 100% и тамъ въпросъ за прибиране на всички деца въ основното училище не съществува.

Г-да! Азъ не искамъ по този поводъ тукъ да говоря за сѣщината на основното образование у насъ. Това ще направя тогава, когато ще разглеждаме специално този въпросъ. Исканъ само да ви кажа, какви мѣрки сѫ взели хората и какво сѫ направили, за да разширятъ основното образование и да привлѣкатъ децата въ основнитѣ училища.

Въ България — нека това за всинца ни да бъде гордостъ — нашитѣ дейци отъ освобождението не, а още отъ преди освобождението, както знаете, сѫ обърнали най-сериозно внимание на нашето основно образование. Училищата, които се отвориха най-напредъ, бѣха основнитѣ училища, тукъ-тамъ примѣсени съ така нареченитѣ клатни училища.

Следъ освобождението най-просвѣтениятъ между просвѣтитѣ бѣтари отъ онова време, голѣмиятъ учител и професоръ въ Харковския университетъ, българинътъ Маринъ Дриновъ, стана директоръ на образованието. Той бѣше много прозорливъ човѣкъ и постави една стройна система на нашето образование, обаче, съобразявайки се съ тогавашнитѣ условия, той остави курса на задължителното основно образование да бъде само 4-годишенъ, т. е. само

първите четири отдели. Дейците, които създадоха въ учредителното Събрание конституцията, вписаха чл. 78 въ нея, по силата на който първоначалното образование е задължително. Ръководени от това, наследниците на Маринъ Дриновъ, споредъ ръста на културните нужди, разширяваха постепенно това образование. Пръвъ се сѣти да го разшири Каролевъ. Той се яви единъ видъ като продължител на дѣлото на онѣзи либерали отъ кръга на Каравелова и дѣдо Славейкова, които сложиха принципа за задължителността на основното образование. Райчо Каролевъ, като видъ, че по-голъмо образование е необходимо за новитѣ поколения, въпрѣки голѣмия вой, въпрѣки силното противодействие на тѣх нареченитѣ консерватори, които твърдѣха, че отъ учени ще пропаднемъ и че ни трѣбватъ практични хора — знаеи и по-къснешнитѣ статии въ това отношение на Иванъ Евстатиѣвъ Гешовъ — вмѣкна въ своя законъ за народното просвѣщение отъ 1885 г. 3-годишния курсъ на прогимназиалното образование, безъ, обаче, да го направи задължителенъ.

По-късно, когато Живковъ създаде своя строенъ иначе законъ за народното просвѣщение въ 1891 г. — Живковъ действуваше главно подъ внушенията и ръководството на проф. Иванъ Шишмановъ — неговиятъ законъ тури система изобщо за цѣлото наше образование. Той махна 3-годишния прогимназиаленъ курсъ, направи го 2-годишенъ, като провъзгласи за основно или елементарно образование шеститѣ отдели, раздѣлени на три групи, всѣка по две. Но не се мина много време, трѣбваше да дойде следъ това нашиятъ голѣмъ поетъ Вазовъ, който счете, че не е нужно 6-годишно задължително основно образование. Той прехвърли двата горни класа къмъ гимназиалното образование и възстанови 4-годишното задължително основно образование. Този нашъ поетъ — иначе всичкитѣ наши уважения къмъ него — направи тази грѣшка, и въ това отношение той се показа дотамъ реакционеръ, че въ своя законъ предвидѣ, че се предпочитатъ за учители въ елементарнитѣ училища не подготвенитѣ педагогически и научно учители, а тѣзи, които сѣ добри псалмопѣвци въ църквата. Той си имаше за това своитѣ съображения, но въ всѣки случай, той нанесе единъ ударъ на нашата система на основното образование, който ударъ бѣше париранъ следъ много години, подъ натиска на борбитѣ на Българския учителски съюзъ — на този съюзъ, който една рѣка презъ 1934 г., въ една тъмна нощъ, разруши и му вдигна 12-тѣ милиона лева сухи пари, събрани отъ беднитѣ народни даскали за тѣхни цели, за да ги даде, може би, на единъ казионенъ Просвѣтенъ съюзъ, който се гордѣе сега, че сѣ паритъ на Българския учителски съюзъ прави и лични благотеления. Та трѣбваше този Български учителски съюзъ да поведе упорита борба за смазване реакцията въ народната просвѣта. Той издигна, на цѣло мѣсто, лозунга: „Разширение на основното образование до 14-годишна възраст“.

Следъ тѣзи борби на Българския учителски съюзъ въ 1908 г. — когато дойде кабинетътъ на покойния Малиновъ — г. Мушановъ, който бѣше тогава министъръ на просвѣтата, повика председателя на Учителския съюзъ, тогава Хонто Ганевъ, сега ръководител на Чиновническото дружество, за началникъ на основното образование при министерството и му възложи да изработи единъ законъ за основното образование — общъ просвѣтенъ законъ. Тогава искането на Българския учителски съюзъ се възнесе до основното образование се раздѣли на два курса: единъ курсъ отъ 4 години и другъ отъ 3 години — но вториятъ не бѣше задължителенъ. И трѣбваше да дойде г. Омарчевски министъръ на просвѣтата, въ 1920/1921 г., за да се вслуша въ общия повикъ. Трѣбваше да дойде министъръ на просвѣтата г. Омарчевски, идеецъ отъ сѣблата на селския народъ, макаръ съ всичкитѣ ксудри на тогавашното управление и съ особеноститѣ въ характера му, за да каже: „За селския народъ, за българския народъ трѣбва задължително образование до 14-годишна възраст“. Г-нъ Омарчевски вписа въ промѣнитѣ на тогавашния законъ за народната просвѣта 7-годишния курсъ на задължителното образование. И се започна бързото отваряне на прогимназии.

Азъ трѣбва да кажа, че едновременно съ създаването на класовитѣ, на горния курсъ на основното образование, министритѣ на просвѣтата се грижеха да се подготви и съответниятъ персоналъ за тия училища. Пръвъ още Тодоръ Иванчевъ създаде единъ класъ къмъ гимназиитѣ съ това назначение, но после това се унищожи, за да дойде отварянето на висши педагогически курсове, превърнати въ педагогически институти, пакъ отъ г. Омарчевски. Кѣлото специално се подготвяха учители за основнитѣ училища.

Тръгна отварянето на прогимназии масово. Но сѣщитѣ ония лица, които въ продължение на толкова години, при опититѣ да се разширява образованието, винаги викаха:

„Спрете това образование“, почнаха да викатъ, особено следъ преврата на 9 юний, противъ умноженитѣ прогимназии. Започнаха дори прогимназиални учители, подъ натиска на тогавашната реакция, сами да се оплакватъ отъ многото прогимназии, да казватъ че радомирскитѣ бозаджии нѣмали абсолютно никаква нужда отъ прогимназиално образование! И намери се единъ приятелъ на г. Михайловъ, който се опита да нанесе смъртенъ ударъ на прогимназиалното образование.

М. Михайловъ: Нито една прогимназия нѣма закрыта.

И. Пастуховъ: Въ септемврий месецъ 1929 г. г. Найденовъ закри почти половината отъ прогимназиитѣ, безъ да има смѣлостта да изповѣда това. Азъ бѣхъ тогава редакторъ на учителския вестникъ „Съзнание“. Питахъ г. Найденовъ: колко прогимназии сте закрили? Той каза: „Нищо не съмъ закрилъ“. Тръгнахъ тогава по инспекциитѣ, обиколихъ цѣла България и излѣзохъ въ съюзния вестникъ и въ другитѣ вестници съ цифри, отъ които ясно личеше, че г. Найденовъ искаше да се разправи съ това неприятно творение — прогимназиитѣ и задължителността на прогимназиалното образование.

Обаче борбата на Учителския съюзъ бѣше много силна, нарастналитѣ културни нужди на народа бѣха вече много очевидни, за да не може този реакционенъ походъ срещу прогимназиитѣ да продължи. И ние виждаме, че прогимназиалното образование възтържествува и 7-годишниятъ му курсъ се задържа. Впоследствие, обаче, когато се искаше въ Народното събрание разширение на кредититѣ за този 7-годишенъ курсъ на основното образование, винаги се отговаряше: „Нѣма пари“. Въ края на краищата увеличиха се прогимназиитѣ, увеличи се прогимназиалниятъ персоналъ, нарастна културата, нарастна подготовката на прогимназиалнитѣ учители, но 80% отъ постъпилитѣ въ първи класъ деца не свършватъ прогимназията.

Г. г. народни представители! Азъ съ готовность ще гласувамъ този законопроектъ на г. министра на просвѣтата, но дължа веднага да подчертая, че не трѣбва да се спре на тази цифра. Тази цифра отъ 950.000 л., за нещастие, е получена, като сѣ намалени кредити за други разходи по бюджета на Министерството на просвѣтата не по-малко необходими — но, разбира се, не така крещящо необходим въ настоящия моментъ.

Моето мнение е: тогава, когато ще се изработва бюджет-проектътъ за народното просвѣщение, въпросътъ за пълната задължителностъ на прогимназиалното образование, елементарното образование за всички деца на българскитѣ граждани да добие своето тържество. Той ще добие своето тържество не само като се предвидятъ достатъчно средства за учители, не само като се отворятъ достатъчно институти за подготовка на тѣзи учители, но и като се създадатъ всички необходими условия, щото децата, трѣбати изъ планинскитѣ краища, децата отъ победнитѣ и оталечени балкански селища, да могатъ да се подпомогнатъ въ една или друга форма, да отидатъ въ училището и по този начинъ да имаме вече въ едно близко време действено реализиранъ задължителниятъ 7-годишенъ курсъ на основното образование. На това отгоре ще помислимъ вече и по какъвъ начинъ този 7-годишенъ курсъ да го разиримъ, затуй защото ние виждате, г. г. народни представители, че днесъ и хора съ третокласно образование не ги дѣматъ вече за стражари, а имъ искатъ пети и шести класъ. Въ практическитѣ училища, въ техническитѣ училища т. н. искатъ по-високо образование. Земедѣлци, занаятчѣ и търговци — всѣки иска да има по-голъмо образование, било чрезъ народенъ университетъ, организиранъ отъ държавата, било чрезъ удѣлжаване на прогимназиалното образование съ още една или две години. Тази въпийна нужда, наложена отъ културнитѣ изисквания на нашия родъ, би трѣбвало да се удовлетвори. (Ръкоплѣскания отъ вѣс)

Председателствуващъ Г. Марковъ: Има дума народниятъ представителъ г. д-ръ Найденовъ Найденовъ Нѣма го.

Има думата народниятъ представителъ г. Динъ Цѣклевъ.

Д. Цѣклевъ: (Отъ трибуната. Чете) Г. г. народни представители! Идеалътъ на българската младежъ трѣбва да бѣде: да търси повече просвѣта, широка и вѣганна. Вдънешно време, когато императивно на нашия вѣтъ се налага принципътъ на компетентността, най-малко намъ е позволено да поставимъ спъвачки на стеме на българската младежъ да търси повече просвѣта. А сподѣляемъ напълно мотивитѣ, легнали въ внесения отъ г. министра

на народната просвѣта законопроектъ — да увеличимъ кредита по бюджета на Министерството на народното просвѣщение за 1938/1939 учебна година — защото, ако за дребнитъ занаяти е необходимъ образователенъ цензъ, толкова повече за нашия занаятчия, който навремето знаеше само да бѣде съ своята игла или да чука съ чука, днешниятъ животъ налага да бѣде истински художникъ, за да може да се бори съ браншовата конкуренция. Само по такъвъ начинъ можемъ да му дадемъ възможностъ да просъществува въ живота.

Ако за всѣка нация е необходима просвѣта, за българския народъ тази просвѣта е още по-необходима, защото тепърва той ще разгъне своитъ творчески сили, за да може по такъвъ начинъ да обслужи най-добре стопанска и културна България.

Подготовката на нашето освобождение започна съ широко движение за народна просвѣта. Тя — народната просвѣта — е, която създаде нашето възраждане, подготви и подсили енергията на цѣлия български народъ, за да изгради Априлското въстание и да се роди нашата свобода.

Страхътъ, че се създава интелигенция, за която по-късно не ще има мѣсто въ нашия стопански и културенъ животъ, е съвършено неоправданъ при сегашнитъ условия. Неоправданъ е, защото въ днешно време се налага на нацията интелигентъ да борава въ своята областъ съ нужната опитностъ и неговото висше образование служи днесъ да осмисли и постави на разумни начала специалността, на която се е посветилъ. Мнозина още оправдаватъ ограниченията въ училището съ аргумента, че липсватъ достатъчно кредити, за да може да се тласне нашето образование дѣло все повече и повече напредъ. Тия ограничения на младежта за добиване широка и всестранна просвѣта у насъ каратъ нашата младежъ да ходи въ чужбина и ежегодно да се изнасятъ около 80—100 милиона лева въ чужда валута, когато само съ нѣколко милиона повече кредитъ за нашето висше образование ще спестимъ за народното стопанство много повече милиони лева, и младежитъ при това ще затвърдятъ по-добре своето национално съзнание.

Г. г. народни представители! Въ нѣколкодневната извънредна сесия дадохме съ акламация нѣколко милиарда лева на родната войска за нейното снабдяване. Обаче българскиятъ народъ знае, че не е необходимо само да бѣде екипиранъ българскиятъ войникъ, а че съвременниятъ бой изисква отъ боеца и повече интелигентностъ, повече съобразителностъ, по-голяма просвѣта. Ако ние дадохме съ готовностъ тия кредити за българската войска, нека намѣримъ начини и срѣдства да дадемъ нѣколко десетки милиона лева повече и за просвѣтата, изобщо, на българския народъ.

Г. г. народни представители! Ние сме сезирани да разгледаме и приемемъ внесената отъ г. министра на народната просвѣта законопроектъ за измѣнение и допълнение бюджета на Министерството на народното просвѣщение за 1938 бюджетна година, съ който ще се разреши допълнителенъ бюджетенъ кредитъ въ размѣръ на 950.000 л., нуженъ за увеличаване броя на прогимназиалнитъ учители. Сподѣляйки напълно мотивитъ, съ които тоя законопроектъ е внесенъ, намирамъ, че г. министърътъ много навреме, докато сме още въ началото на учебната година, бърза да даде едно правилно разрешение на въпроса за нашето прогимназиално образование, и заради това ще гласувамъ внесения законопроектъ.

Г. г. народни представители! Началото на учебната година налага бързо още единъ голѣмъ въпросъ, въ връзка съ образованието на нашата младежъ, да бѣде разрешенъ и да престане да тегне на нашата общественостъ. Това е въпросътъ за показанитъ слабъ успѣхъ ученици отъ IV и V гимназиални класове, които умѣстно повдигна въ заседанието на 22 т. м. колегата Пастуховъ. Тѣзи ученици не сѣ малко на брой. Само въ Пловдивската гимназия сѣ 400, а общо въ България сѣ надъ 10—12 хиляди и всичкитъ тѣ, по силата на § 13 отъ правилника за приемане на ученици въ гимназиитъ и реалнитъ училища, отъ 26 май 1937 г., губятъ правото да продължатъ образованието си въ гимназиитъ. Родителитъ на тази учаща младежъ — сине и дѣщери — въ по-голямата си частъ отрудени добри българи, сѣ въ голѣмъ смутъ и въ пълна загриженостъ за утрешната нерадостна сѣдба на своитъ деца — да се подготвятъ съ по-голямъ образователенъ цензъ за живота.

Доколко мотивитъ на този § 13 отъ правилника сѣ целесъобразни, това е въпросъ, по който може да се спори, особено въ днешно време на тежки материални условия, при които мнозина ученици сѣ принудени да се борятъ за своето образование и съ това да бѣдатъ полезни на себе си и на семейството си. Не само тежитъ материални усло-

вия налагатъ да се премахне този фаталенъ § 13 отъ правилника, но и чисто биологични причини за тая учаща младежъ въ IV-тѣ и V-тѣ гимназиални класове налагатъ да бѣдатъ облекчени дори въ учебнитъ програми за тия класове, а най-малко тѣ да бѣдатъ спирачка за тѣхното бѣдеше, за продължение на образованието имъ.

Недостатъчни материални срѣдства, недостатъчна първоначална подготовка и редица още други семейни затруднения често пѣти сѣ непреодолими препятствия, въ които се убиватъ хубавитъ пориви и благороднитъ желания на младежта за единъ по-добъръ училищенъ успѣхъ.

Независимо отъ всички изброени причини, най-вече трѣбва да спремъ вниманието си на единъ очевиденъ фактъ. А то бѣ царското благоволение презъ миналата 1937 учебна година, въ връзка съ всенародната радостъ — раждането на престолонаследника: всички ученици, макаръ и съ показанъ слабъ успѣхъ, получиха възможностъ да постъпятъ въ по-горенъ класъ. Тѣ постѣлиха тамъ съ незатвърдена подготовка и това, безспорно, се отрази на тѣхния годишенъ успѣхъ. Почти всички не преминаватъ въ по-горенъ класъ, а, по силата на § 13 отъ правилника, тѣ губятъ правото да продължатъ образованието си въ гимназията. Снизхождението и царската милостъ въ случая дадоха обратни резултати, защото, ако тия ученици бѣха повторили класа си въ прогимназията, тѣ, увѣрено може да се твърди, щѣха да се явяватъ въ гимназията съ по-добра подготовка и нѣмаше да имаме тая година за тия гимназиални класове, особено за IV гимназиаленъ класъ, такъвъ необикновено голѣмъ процентъ отъ слаби ученици.

Угрозата на сѣдбата на тия младежи въ такъвъ голѣмъ процентъ неминуемо налага да се привлече вниманието частъ по-скоро на компетентнитъ и отговорни училищни ръководители.

Г. г. народни представители! Трѣбва ли нашата младежъ, поради наличността на тѣзи ограничения, да бѣде хвърлена на улицата безпомощна и съ това да бѣде тласната къмъ пълна деморализация и развратъ?

Азъ напълно вѣрвамъ въ декларацията на г. министра на просвѣтата въ заседанието ни на 22 ноември т. г., че въпросътъ за тия слаби ученици ще бѣде разрешенъ, но азъ, апелирамъ това да се случи веднага, защото пѣвиятъ учебенъ срокъ почти привършва, а, поради злополучното разрешение на този въпросъ отъ бившия министъръ на просвѣтата, продължава зле подготовката имъ при частни учители, при повече срѣдства, а други колебливи стоятъ въ смутъ, тласнати вънъ на улицата, може би, по пѣтя на деморализацията и разврата.

Не забравяйте, г. министре, че десетина хиляди семейства на дребни чиновници, бакали, занаятчи, пенсионери и работници сѣ въ пълненъ смутъ и разочарование за нерадостната сѣдба на тѣхнитъ деца. Този въпросъ, който вече надхвърля страданията на отдѣлни семейства, става вече общественъ и императивно Ви налага да потърсите и поискате срѣдства за уреждането му.

Въ връзка съ тая бюрократичностъ на бившия министъръ на просвѣтата има още единъ печаленъ фактъ — че презъ неговото министерствуване, презъ учебната година става премѣстване на два прогимназии — едната отъ Тетевенъ се премѣсти въ Ябланица, а другата отъ Левски въ Лѣтница. Това внесе смутъ. Каточели се връщаме въ ония стари времена, когато по давление на силни и влиятелни партизани трѣбваше да се разхождатъ прогимназиитъ отъ центъръ въ центъръ. Това не е почтено. И азъ моля, г. министре, да си вземете бележка и да поправите часъ по-скоро тая неправда. (Ръкоплѣскания отъ лѣво)

Председателствуващъ Г. Марковъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стефанъ Цановъ.

С. Цановъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Не толкова сямиятъ кредитъ, който се иска, колкото нѣколкото хубави думи въ мотивитъ, които ще прочета, ме накараха да взема и азъ думата по законопроекта. Въ мотивитъ на законопроекта се казва: „Това се дължи преди всичко на нуждитъ на новото време, когато не само за отдѣлни нисши общински и държавни службъ се изисква най-малко прогимназиално образование, но това е необходимо и за разнитъ видове занаяти“ И действително, законодателятъ въ миналото, който постанови, че основното образование въ България трѣбва да включва не само първоначалното, но и прогимназиалното, е ималъ предвидъ особеното положение на българския народъ, на българската държава. Ние останахме най-малкия народъ, най-малката по територия държава. А ние трѣбва да съществуваме, ние трѣбва да живѣемъ съ нашитъ голѣми

идеали от миналото. И затова въ качествено отношение българинът трябва да е по-добре от другите.

И, действително, колкото и да осъждаме миналото, не можем като българи да не се радваме, че при сравнение с другите балкански народи ние сме по-добре. По число на грамотните, по квалификация на учителския персонал, по училищните сгради ние сме по-добре от съседните държави. Но все пак това не бива да ни кара да престанем да се грижим за нашето просвѣтно дѣло и да останем тук, където сме, защото има и много тъмни страни, на които трябва да обърнем внимание — особено върху това, колко деца завършват прогимназиалното образование. Г-н Пастуховъ каза: 500 хиляди деца се записват въ четирите отдѣления. Азъ, обаче, имамъ една подробна статистика, която показва, че от тия 500 хиляди деца, които се записват въ първите четири отдѣления, само 285 хиляди стигат до прогимназията, а отъ прогимназията излизат само 174.371 ученици. Значи, макаръ че по грамотност ние стоимъ надъ много други държави, все пакъ голѣмъ процентъ младежи у насъ оставатъ безъ първоначално образование, а още по-голѣмъ процентъ — безъ прогимназиално образование. Срещу това, противъ което е насоченъ и самиятъ законопроектъ, срещу което въстава нашата съвестъ и нашиятъ духъ на българи, жадни за просвѣта, за познания, ще трябва да воюваме и го премахнемъ.

Другитъ въпроси отъ областта на нашето просвѣтно дѣло — за положението на учителя, за състоянието на училищните сгради, на училищните дворове, връзката между учителя и родителя, връзката между училището и семейството — това сж все въпроси, на които сжщо ще трябва да се обърне по-голѣмо внимание. И колчемъ се заговори за просвѣта, не бива да се задоволяваме само съ автоматична работа — да прегласуваме цифритъ на бюджетитъ отъ миналите години и да задоволяваме естествениятѣ нужди, създадени отъ нарастване числото на новонаписванитѣ се въ отдѣления или прогимназиитѣ, и тукъ да свършваме. Ще трябва, особено сега, когато вече Парламентътъ, следъ четири години, почва да разглежда и гласува бюджета на Министерството на просвѣтата, да вложимъ нѣщо, отъ което да проличи нашето достоинство на народни представители, да излѣмъ нашата грижа за народната просвѣта. И азъ си позволявамъ тукъ да повдигна предъ васъ най-елементарнитѣ искания, онова, което трябва да легне въ основата на нашата просвѣтна политика, съ надеждата, че то ще бѣде взето подъ внимание и отъ отговорния факторъ — отъ г. министъра.

Г. г. народни представители! Знаете, че ролята на учителя не почва и не свършва въ училището. Знаете, че учителътъ има едно по-голѣмо предназначение и по-голѣма роля вънъ отъ училището — въ семейството, въ обществото, въ народа и въ държавата. Азъ смѣтамъ, че ние нѣмаме една система, нѣмаме една организирана служба, която да направлява дейността на учителя извънъ училището. Инспекторитѣ изискватъ отъ учителя и извънучилищни проявления, но подготовката на учителя за извънучилищна дейностъ, грижитъ относно тая подготовка сж все още безъ специална служба и безъ специални хора. Съ малко сръдства въ това отношение би могло много нѣщо да се направи.

Следъ това, не прави ли ви впечатление, г. г. народни представители, че въ тая България, въ която училищните сгради сж доста голѣми, доста хубави, доста красиви, на повечето мѣста около тѣхъ нѣма и ограда, а има селски сметища? Желѣзницитѣ ни даватъ единъ хубавъ примѣръ. Следъ създаването на специална служба при Министерството на желѣзницитѣ ние виждаме всички гари и гарови помѣщения украсени. Защо да нѣма такава служба и при Министерството на народната просвѣта, която да се грижи за училищните дворове и съ отпускането на специални сръдства и даване награди да бждатъ поощрявани училищата, общинитѣ и учителитѣ, за да превърнатъ училищните дворове въ хубави цвѣтни и овощни градини? Менъ ми казваше единъ дългогодишенъ учителъ, много добъръ учителъ: „Ние можемъ да се нагърбимъ и съ това, да залесяваме улици; ние и сега вършимъ полезна работа, като залесяваме баирищата и т. н., но това не е добре организирано. Трѣбва да има специална служба, която да използва практическитѣ занятия на децата, желанието на учителя да твори и познанията на хората отъ другитѣ ведомства, и специално на агрономитѣ, за да можемъ действително да заградимъ и украсимъ училищните дворове, улицитѣ около тѣхъ, а сжщевременно да дадемъ и нѣщо по-практическо, нѣщо, което привлича детето и задоволява душата му“.

По-нататкъ. Ние казваме: българскиятъ народъ се изгражда, туберкулозата е най-широко разпространена въ България. Азъ съмъ отъ единъ край, който минава за най-богатъ, но въ този край 50% отъ населението или е туберкулозно, или е предразположено къмъ заболяване отъ туберкулоза, защото климатътъ е много остъръ — лѣтно време е много топло, а зимно време много студено — условията за животъ сж много лоши. И последствията сж, че голѣма частъ отъ хората тамъ или сж болни, или сж предразположени къмъ заболяване, а най-вече това заболяване се констатира между малкитѣ, между децата. Грижи — никакви. Стремятъ се и родителитѣ, стремятъ се и общинитѣ, и училищнитѣ настоятелства да прѣчатъ децата на почивка, на лѣтуване за месецъ, два и получаватъ блестящи резултати. Но това не е достатъчно. Казвахъ ми учители: „Проследявали сме развитието на ония деца, които нѣколко години наредъ сж отивали въ планината на почивка и сме констатирали отлични резултати; нѣма нужда даже отъ специални наблюдения, на пръвъ погледъ може да се познае, кое дете е било и кое не на почивка“. И азъ искамъ за децата, а най-вече за беднитѣ, на които родителитѣ не сж въ състояние да имъ дадатъ онова, което е необходимо за закрепването на тѣхнитѣ крѣпки организми, да се създадатъ станции, да се създадатъ лѣтoviща, за които г. министърътъ да поиска — и това ще му прави особена честь — не малко, не милионъ, както сега, а 30—50 милиона лева; и Парламентътъ ще ги даде, защото съ това ще се допринесе за подобрене здравето на младежта и привързването й къмъ България. Не би било зле децата отъ равнината да отидатъ въ Родопитѣ, не само поради здравно-хигиенически съображения, но и по много други. Сръдствата, които ще се изразходватъ за тази целъ, ще се възвърнатъ въ двоенъ и троенъ размѣръ.

По-нататкъ. Въ балканскиѣ краища и най-вече въ пограничните краища голѣма частъ отъ селата сж прѣснати въ колиби.

И. Момчиловъ: По предмета говорете.

С. Цановъ: Азъ не съмъ Ви прекъсвалъ, когато говорите.

И. Момчиловъ: Само да се приказва!

С. Цановъ: Смѣтамъ, че тамъ трѣбва да се практикува създаването на пансионати, където да се прибиратъ децата, за да може, при една по-добра материална издрѣжка, да имъ се даде възможностъ и по-добре да се обучаватъ.

Следъ това, нужно е подпомагане и на беднитѣ деца въ училищата. Това подпомагане сега е много малко, то е незначително. А трѣбва подпомагане и съ храна, и съ облѣкло, и съ пособия. Искатъ се по-голѣми сръдства. Вѣрвамъ, че тѣ ще бждатъ поискани, и Парламентътъ е длъженъ да ги намѣри и даде.

Нуждни сж, г. г. народни представители, и специални грижи за пограничните краища, където ще трѣбва не, както досега, да се пращатъ ония учители, за които не може да се намѣрятъ мѣста тукъ, а като мобилизирани да се пращатъ тамъ най-добритѣ учители. Въ работата тамъ тѣ трѣбва да виждатъ своето предназначение, и тамъ най-добре ще платятъ своята данъ на българщината. Разбира се, на тѣзи учители ще трѣбва да имъ се даде по-голѣма заплата и после възможностъ да си избиратъ мѣста тѣ, за да не се чувствуватъ като наказани, а като привилегировани, когато ще търпятъ негодитѣ тамъ, изпълнявайки своя народенъ и държавенъ дългъ.

Единъ най-важенъ въпросъ, който се повдига постоянно и по който въпросъ, г. г. народни представители, всички министри на просвѣтата сж давали обещания, но който въпросъ още не е намѣрилъ своето разрешение, е въпросътъ за учителскитѣ заплати. Азъ имамъ тукъ едно изложение, отъ което ясно проличава, каква несправедливостъ се върши по отношение заплатитѣ на нашето учителство. Въ него се прави едно сравнение между заплатитѣ на учителитѣ съ сръдно образование и тия на другитѣ държавни служители съ сжщото образование по други ведомства. Първоначалниятъ учителъ получава сръдна заплата 2.000 л.; началникъ на телеграфопощенска станция съ сръдно образование — 2.180 л.; техникъ-землемѣръ — 2.200 л.; секретаръ на областенъ съдъ — 2.350 л.; държавенъ бирникъ — 2.510 л.; техникъ — 2.590 л.; общински бирникъ — 2.700 л.; бирникъ-екзекуторъ — 2.760 л.; градски данъченъ агентъ — 2.940 л. Да

не правя сравнение между учителските заплати и заплатите на чиновниците въ така наречените автономни учреждения: Земедѣлската банка, Народната банка, мини „Перник“ и т. н. Това не действува много окуражително.

Заплатите на учителите съ висше образование сѣ съ $\frac{1}{2}$ по-малки, отколкото на висшистите по другите ведомства. Но казва се: ако на учителите се даде онова, което имат другите държавни служители, трѣбват много сръдства. Това — разбирамъ; но не бива да остане и това положение: учителите да се счита неудовлетворенъ, незачетенъ и обиденъ, като имаме предвидъ неговото значение. И азъ смѣтамъ, че следъ като много министри сѣ давали само обещания, новиятъ министъръ на просвѣтата най-после ще се вживѣ въ болките на учителя и ще направи необходимото, за да бѣде той поне отчасти удовлетворенъ.

Смѣтамъ, че за поощряване на нашето образователно и просвѣтно дѣло е необходимо да се практикуватъ повече наградите, премията, стипендията и т. н., и то не въ едно село или въ една околия, по на едно дете, а на колкото се може повече. Всички държави правятъ това. Трѣбва да го правимъ и ние. Азъ зная, колко пари харчатъ нашите съседы за стипендии и награди. Въ това отношение ние сме последни. Азъ мисля, че можемъ да направимъ нѣщо повече.

Дълга, г. г. народни представители, да направя едно предупреждение по въпроса за съкращенията, които най-вече смущаватъ учителството: нека се внимава, нека се пила по-деликатно, защото играта съ положението на голи народенъ и държавенъ служител — учителите — е много опасна.

Накрай желая да подчертая онова, което преждеговорившиятъ каза по въпроса за учениците, които нѣматъ право да повтарятъ IV и V класове. Годината е почнала, първиятъ срокъ вече изтича, и азъ моля г. министра да се занимае съ този въпросъ и да ни даде неговото разрешение, защото после ще бѣде късно.

Ще направя и друго едно предупреждение. По време на законодателните избори, макаръ че много отъ кандидатите бѣха противъ порочното минало, на много мѣста се казваше: ще ви откриемъ реалка, или пълна гимназия, или VI класъ, или VII класъ, ако дадете гласовете си за еднъ кой си кандидатъ. На тая база нѣкои селища изгубиха гимназията си, други получиха такива, както е случаятъ съ Тетевенъ, както е случаятъ съ Левски, Плевенско. Г-нъ министърътъ ще трѣбва добре да проучи тѣзи случаи, и тамъ, където има извършена неправда, да я поправи, защото е срамотно да се върши това въ днешно време. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Г-да! По въпроса за клоновете на гимназията. Азъ съмъ отъ едно село, където тази година въ VI класъ бѣха записани близо 100 деца, обаче не му дадоха VI класъ, и трѣбваше всички тѣзи деца да се прехвърлятъ въ Бѣла-Слатина и въ Орѣхово, тамъ да ги смѣтатъ за чужди и тѣ да се смѣтатъ въ чужда сръда. Смѣтамъ, че това не трѣбва да се практикува. Но казва се: съ това разкъсване на класовете каточели се прѣчи да се издигне уроненъ на нашето образование. Азъ смѣтамъ, че това не е вѣрно. Ако е въпросъ за контролъ и за подбиране на персонала, има възможностъ да се прати по-добъръ персоналъ, понеже всички учители въ гимназиите сѣ висшисти, но да не се прѣскаятъ децата и да се уязвяватъ нѣкои селища. Повече отъ 40 селища въ България, градове и села, чакаха да имъ се даде кжде VI класъ, кжде VII класъ, но кой знае по какви причини, заинати се бившиятъ министъръ на просвѣтата и не имъ даде. Разносиките сѣ сжщитѣ, г. министри, само че децата ще бждатъ при своите родители и съ това ще се спасятъ сръдства и на тѣхъ, и на нашето народно стопанство.

Това сж, споредъ менъ, ония въпроси, които трѣбва да се иматъ предвидъ за разрешаване сега, които трѣбва да се иматъ предвидъ и при приемането на бюджета. И азъ чакамъ отъ новия министъръ на просвѣтата съ своите дѣла да направи онова, което е необходимо, за да се отбие твърдението, че добрите професори сѣ лоши министри, и че винаги, когато професори сѣ били министри на просвѣтата, просвѣтното дѣло въ България е било най-зле. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателстващъ Г. Марковъ: Има думата народниятъ представител г. Стойчо Топаловъ.

С. Топаловъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! За да остави следи следъ себе си, общественикътъ, който се е наелъ да служи на народъ и на дър-

жава, по призвание или случайно заелъ единъ постъ, трѣбва да има бистъръ умъ, воля за работа, още и голѣмо сърдце, което да бѣде отзивчиво на нуждите на народа, на болките на унижените, на онѣзи, които живеятъ долу, въ низините, където е великата душа на всѣки народъ.

Поводъ да взема думата ми даде закончето на г. министра, за което азъ го поздравявамъ. Нѣма да го хвалимъ, но ще кажа, че още при първата си крачка като министъръ на едно отъ най-голѣмите министерства въ нашата държава, той стѣпва на една здрава основа, за разлика отъ неговия предшественикъ, интелектуалните качества на когото нѣма да оспорвамъ — за тѣхъ биха могли да говорятъ неговите колеги въ Университета — но колкото се отнася до сърдцето му, съ спокойна съвѣсть бихъ казалъ, че той нѣмаше такова. Когато въ Министерството на просвѣтата идваха молби отъ десетки хиляди деца, когато цѣлъ Парламентътъ викаше и искаше министерството да отвори вратите на училищата за българските деца, за утрешна България, за да добиятъ просвѣта, за да добиятъ образование, той ги затваряше. И азъ смѣтамъ, че първата крачка, която новиятъ министъръ на просвѣтата прави, като дава възможностъ да добиятъ основно образование всички ученици, които сѣ записани, е една хубава крачка, за която той заслужава поздравление. Но тази първа крачка трѣбва да бѣде последвана и отъ втора, за да бѣде разрешенъ правилно и другъ единъ въпросъ, на който ще се спра следъ малко.

Г. г. народни представители! Знаемо е отъ всички, че децата сѣ зората на утрешния день, на утрешния свѣтълъ и творчески день на България, че това, което ние направимъ отъ тѣхъ, това ще бѣде утрешна България, че културата и образованието сѣ свѣтиликите, които насочва човѣка, когато попадне въ тъмни кръстопѣтища, по новъ пътъ, по правъ пътъ.

Споредъ изявляения на бившия министъръ на просвѣтата — азъ не зная, дали съ радостъ или съ злоба той гледа на този законопроектъ и на разискванията днесъ въ Парламента — нѣмаше сръдства. Като не е имало сръдства, какъ и откъде уважаемиятъ днешенъ министъръ на просвѣтата, който внася законопроекта, е намбрилъ кредити, за да бждатъ прибрани всички записани въ прогимназиите?

Г. г. народни представители! За образованието българскиятъ народъ ще намбри сръдства. Както по-преди, когато общините издържаха своите учители, се намираха сръдства, така и сега ще се намиратъ. Грижата за образованието трѣбва да бѣде една отъ най-голѣмите, тъй като народъ безъ култура и безъ просвѣта е осъденъ на гибелъ. А у насъ, г. г. народни представители, неграмотността е още твърде голѣма. Ние, адвокатите, виждаме въ сѣдилищата да се явяватъ много млади хора, които казватъ, че сѣ неграмотни; идва младъ човѣкъ, 20-годишенъ, и моли да му напишешъ прошение, защото е неграмотенъ. Нѣма да се спираме на статистиката за грамотността у насъ, която преждеговорившиятъ дадохъ, но фактъ е, че отъ 500.000 деца, подлежащи по конституцията на задължително основно образование, едва една трета го добиватъ. А следъ 19 май 1934 г. самата властъ създаваше прѣчки на образованието, вмѣсто да го улеснява. Вие си спомняте наредбите, които тогава се издаваха и отменяваха една следъ друга, какъ се закриваха масово гимназии, сжществували отъ десетки години у насъ. Напр., закри се гимназията въ Търново, закри се гимназията въ Габрово, закри се гимназията въ Ловечъ, закриха се гимназии и въ много други градове и се остави само по една гимназия въ всѣки областенъ градъ, въ която и една десета отъ учениците не можеха да намбратъ приемъ. По-сетне г. Мишайковъ поправи отчасти това положение. Но дойде следъ него за министъръ на просвѣтата г. проф. Маневъ, който, ужъ въ името на принципа на безпартийността, разборка изъ основа сръдното образование у насъ. Градътъ Тетевенъ, който имаше пълна гимназия, бѣ оставенъ съ III класъ, като съ окръжно отъ министерството се нареди да се спре строежътъ на гимназията, която общината вършеше съ собствени сръдства и бѣше превозила всички материали. И азъ бихъ молилъ г. министра да бѣде внимателенъ и да стои по-далечъ отъ така наречените безпартийни партизани, които за своя лична угода премѣстватъ гимназии отъ единъ градъ въ другъ, само защото иматъ тамъ свои лични приятели. Такива случаи има много. По тѣхъ има отправени и десетина питани къмъ г. министра на просвѣтата, по които ние очакваме отговоръ.

Съ настоящия законопроект г. министърът разрешава единъ боленъ въпросъ. Азъ одобрявамъ законопроекта и ще гласувамъ за него, но ще моля г. министра да направи втора стъпка и да разреши правилно въпроса за ония 12.000 ученици, които сж лишени отъ правото да продължатъ по-нататкъ гимназиалното си образование по силата на една противозаконна наредба. И азъ мисля, че по този въпросъ г. министърът нѣма защо да сезира Народното събрание, защото чл. 140 отъ закона за народното просвѣщение е ясенъ. Издадената наредба отъ предшествувания министъръ г. Маневъ е явно противозаконна. И ако ние тукъ се боримъ, боримъ се да издигнемъ престижа на Парламента, като законодателна властъ, да създадемъ престижъ на закона и въра у народа въ този законъ — че законътъ е надъ всичко и че не могатъ, особено ония, които сж призвани да прилагатъ и да изпълняватъ точно законитъ, по свои лични разбирания и прищѣвки, да ги нарушаватъ. (Ржкоплѣскания) Наредбата на г. Маневъ противоречи на чл. 140 отъ закона за народното просвѣщение и всички правилници. И азъ мисля, че г. министърътъ, безъ да сезира Парламента, безъ да губи време — той има двама колеги юристи, които познаватъ положението много добре — само съ една резолюция може да отмѣни наредбата, издадена отъ неговия предшественикъ и да нареди, докато не е още късно, да бждатъ записани всички ученици, които сж свършили V класъ съ успѣхъ по-малкъ отъ $3\frac{1}{2}$, защото въ книжкитъ, които тѣ сж получили отъ гимназията, пише: „Преминаватъ въ по-горенъ класъ“. Бившиятъ министъръ сжщо така произволно отне правото на 12.000 ученици отъ IV и V класъ, които не сж минали въ по-горенъ класъ поради слабъ успѣхъ, да продължатъ по-нататкъ своето образование не само като редовни, но даже като частни ученици. И този въпросъ трѣбва да се реши. Срѣдствата Парламентътъ ще ги гласува. Азъ мисля, че срѣдства ще се намѣрятъ, защото 12.000 ученици, които биха се записали като повтарящи, ще внесатъ такси 30.000.000 л. — по 2.500 л. на ученикъ. Но и по 1.500 л. да е таксата на ученикъ, това прави 15.000.000 л. — достатъчни за издржката на увеличения персоналъ. Но едва ли ще се наложи увеличение на персонала.

Бихъ изтъкналъ известни мисли по нѣкои отъ основнитъ въпроси на нашата просвѣтна политика, но това ще стеря, когато му дойде времето, защото по този малкъ законопроектъ не бива да се отнема повече времето на народното представителство и да се отегчава. Сега ще кажа нѣколко думи само за физическото възпитание. По моето разбиране, нѣма нужда да търсимъ „специ“ отъ чужди държави, ами съ огледъ на българския духъ и на нѣмнитъ условия да ги създадемъ между насъ. Защото нашето физическо образование ще се развива съ огледъ на нашитъ възможности, съ огледъ на нашия български духъ, съ огледъ на нашитъ икономически условия, въобще съ огледъ на българския битъ. Ако въ индустриалнитъ държави спортътъ е необходимъ за всѣко дете, трѣбва да се има предвидъ, че 80% отъ нашитъ деца прекарватъ на нивата презъ пролѣтта и есенята, а зимно време преминаватъ съ десетки километри, за да отидатъ отъ къщи до училището. Трѣбва да се създаде дисциплина чрезъ спорта.

Г-нъ министре! Пакъ казвамъ, че ние се надѣваме да разрешите и втория въпросъ — за ученицитъ отъ IV и V класъ, които поради слабъ успѣхъ не могатъ да минатъ въ по-горенъ класъ и трѣбва да повтарятъ. Заемайки този си високъ постъ, ако Вие, г. министре, нѣмате голѣмото сърдце на общественникъ, който да бжде отзивчивъ къмъ нуждитъ на народа и особено къмъ нуждитъ на младитъ поколения, Вие ще оставите само следи въ административнитъ архиви на министерството, но никакви следи отъ своята дейностъ нѣма да оставите въ живота на държавата. Вашата първа стъпка е хубава, ние Ви поздравяваме. Направете и втората, за да бжде Вашата дейностъ по-пълна. А утре, когато се постави на разглеждане тукъ бюджетътъ на Министерството на просвѣтата, ще размѣнимъ мисли и върху основнитъ въпроси на нашата просвѣтна политика. (Ржкоплѣскания)

Председателствуващъ Г. Марковъ: Има думата народниятъ представителъ г. Григоръ Василевъ.

Г. Василевъ: (Отъ трубуната) Г. г. народни представители! Азъ искамъ да кажа само нѣколко думи по поводъ разглеждането на този законопроектъ и да изкажа едно пожелание по новия бюджетъ на Министерството на просвѣщението. Разбира се, ние ще гласуваме предложеното увеличение на кредита, което ще се

покрие отъ икономии въ бюджета на министерството. Но този законопроектъ ми дава поводъ да посоча единъ примѣръ, какъ действително добрата воля и здравиятъ смисълъ могатъ да направятъ много добри дѣла. Сжщото нѣщо бѣше възможно преди единъ месецъ, обаче бившиятъ министъръ на финанситъ не желаше това. То можеше да стане, ако бѣше настоявалъ г. професоръ Маневъ. Но и той това не желаше. Азъ не искамъ да укорявамъ г. Маневъ, главно защото отсѣгъствува, но трѣбва да кажа, че макаръ проф. Филовъ да е професоръ като проф. Маневъ, както въ физиката, така и въ политиката, относителнитъ тегла не сж еднакви, а сж различни. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Въ всѣки случай, ние заявяваме, че въ такъвъ духъ и по този пѣтъ Парламентътъ може да работи и може да бжде много полезенъ. По-рано тукъ често ставахъ упрѣквания — да кажемъ преди месецъ или преди три месеца — че имало много силна критика и може би прекалено и често се повтаряме. Тукъ и сега се забелязва, че може би нѣкои другари иматъ известни настроения и понѣкога много хвалятъ и подчертаватъ. Но хвалимъ и подчертаваме, когато е възможно, по човѣшки начинъ, по разуменъ начинъ да се лѣкуватъ рани и да се върви напредъ. Познавамъ новия министъръ на просвѣтата отъ 40 години насамъ, защото бѣхъ съученикъ на неговия братъ, покойникъ, въ гимназията и познавамъ дѣлата му, така да се каже, почти ежедневно. Това обстоятелство ме освобождава отъ задължението да го хваля или упрѣквамъ.

Бихъ желалъ новиятъ министъръ да си вземе бележка по два-три въпроса отъ сжщественно значение. Въ всичко онова, което говориха моитъ другари преди мене, макаръ да не развиха голѣма програма, широки искания, имаше много златни зрънца, имаше скѣпи идеи, отъ които министърътъ трѣбва да си вземе добра бележка.

Искамъ да кажа две думи за гимназитъ и за Университета. Ако прогимназията, г. г. народни представители, е очевидно основата на българската култура и главниятъ разсадникъ за разпространението на сжщата, защото тамъ се кове и тамъ се предава тя на народа, гимназията сжщо така има своето важно значение въ постройката на нашата култура. Ние сме затворили вратитъ на нашитъ гимназии за мнозина отъ ония, които желаятъ да следватъ. Но не бива да се забравя, че освенъ тѣзи 6.000.000 българи, има българи и извънъ България, всичко крѣгло 2.000.000. Азъ дадохъ на г. министра едно писмо, което днесъ получихъ, преди да трѣгна за Камарата, отъ чужда страна, въ което чета болката на единъ бившъ български учителъ за неговото дете. Той моли за нѣщо. Азъ искамъ въ правилника за срѣдното образование да се допустне по-широкъ достѣпъ за ония българчета, които евентуално ще дойдатъ отъ чужди страни въ България. Строгата форма и липсата на подготовка не позволяватъ на тия млади българчета да се учатъ тукъ, макаръ че азъ бихъ предпочелъ тамъ да се учатъ. По едно голѣмо нещастие, тѣ идватъ тукъ и трѣбва да бждатъ улеснени по отношение приемането, по отношение подготовката и по отношение на прехраната. Никой народъ въ Европа не се е изоставилъ така, отъ живитъ му части да претопяватъ, както ние. Мога да ви дамъ безброй примѣри по всички посоки. Повече думи не трѣбватъ. Обаче въ нашитъ гимназии да се направи възможното за достѣпъ на всички въ България и особено да се положатъ всички башински грижи, сериозни, искрени и топли за онѣзи, които евентуално идватъ тукъ, като гости, да се приобщятъ къмъ майката отечество и да се учатъ тукъ.

И една дума за Университета. Когато дойде единъ чужденецъ въ София и когато става дума изобщо за България, дали е културна страна или не, най-първиятъ въпросъ е какво представляватъ Университетътъ, Академията на наукитъ, народнитъ музеи, Археологическиятъ институтъ и нѣкои други разклонения къмъ тѣхъ — запазване на старинитъ и т. н. Мога да кажа, че отъ този персоналъ 350 професори и преподаватели въ Държавния университетъ, сигурно къмъ 200 души или къмъ 250 сж обикновени преподаватели, нѣкои отъ които може би иматъ и нѣкои недостатѣци и не сж така дорасли за тия институти. Останалитъ стотина души сж действително първокласни професори, а между тия първокласни професори има десетина, може би 20 души, които сж първокласни учени, известни на свѣта, извънъ границитъ на България — нѣма защо да споменавамъ имена — хора действително съ европейска, свѣтовна известност.

Искамъ да ви убѣдя, колко е важно да улеснимъ Университета, Академията на наукитъ и другитъ институти, които споменахъ, единъ пѣтъ винаги съ една едно-

кратна помощ, съ една извънбюджетна сума, за да ги поставимъ на висотата на положението, да се снабдятъ не съ постройки, а съ библиотеки и лаборатории и даване възможност на тия институти да работятъ. Например, Археологическиятъ институтъ да върши своето дѣло, което е известно, нѣма да го споменавамъ, а сѣщо така и Академията на наукитѣ спокойно да работи. Какво да работи? Да печати натрупанитѣ научни трудове, които досега не можа да издаде, за да не ги изяде прахътъ. Наистина, тя е улеснявана, получавала е суми, но тѣ сѣ недостатъчни. Г-нъ министърътъ е много компетентенъ; има и ректоръ на Университета извънредно компетентенъ въ своето дѣло; и въ Академията на наукитѣ има много компетентни хора; и въ музеитѣ работятъ първокласни наши учени. Да направимъ една смѣтка и съ бъдещия бюджетъ, съ единъ специаленъ кредитъ, да се подкрепятъ всички тия институти, да се поставятъ на краката имъ, да могатъ да работятъ солидно.

Единъ примѣръ да ви дамъ. Въ медицинския факултетъ има една група професори, които работятъ между другото по нови медикаменти за лѣкуване. Дойде се до едно откритие, че розовото масло може да служи като медикаментъ за разни болести, даже лѣкуватъ съ розово масло сега и болни отъ туберкулоза. Това не е шега, а е въпросъ на сериозни хора, какъвто е, напримеръ, проф. Алексиевъ и неговитѣ помощници. Какви ще бѣдатъ крайнитѣ резултати, азъ не зная, защото не съмъ лѣкаръ, но дано сѣ щастливи. Тѣ работятъ и, увѣрявамъ ви, на много пѣти тия учени нѣмаха 500 л. да взематъ розово масло отъ Земедѣлската банка, за да работятъ въ Университета. Това е едно всеобщо явление, което г. министърътъ го знае и мнозина отъ професоритѣ го знаятъ. И въ всички факултети е така. Не е възможно, г-да, ние да говоримъ за Университетъ, за Академия на наукитѣ, ако единъ пѣтъ не ги подкрепимъ да се облагодѣватъ. Книги нѣматъ, не могатъ да купуватъ; инструменти нѣматъ, лаборатории нѣматъ, материали за изследване нѣматъ; нѣматъ никакви срѣдства. Бюджетътъ билъ скроменъ! Пакъ ще бѣде скроменъ. Единъ пѣтъ да ги подкрепимъ и облагодѣмъ. Това ще бѣде нѣщо много полезно. Ако едно откритие се направи, азъ ви увѣрявамъ, че въ България ще дойдатъ нови сериозни източници. Азъ не зная дали ще успѣятъ, има, обаче, изгледи въ тая работа. И за други болести това може би ще върви. И други наши медицински растения се изследватъ. Нашата беладона отиде въ Италия и даде резултати. И азъ ви заявявамъ, че колкото и да сме приятели на широката култура, културата не се развива въ анархия, тя се ръководи; отдолу културата се разпространява, а отгоре културата се твори, създава се. Създателитѣ на културата трѣбва да ги поставимъ въ положение да могатъ да работятъ. Не богато да бѣдатъ платени, не говоря за увеличение на заплатитѣ имъ. Ако този Парламентъ разреши този въпросъ съ нѣколко десетки милиона лева, не повече, азъ ви увѣрявамъ, г. г. народни представители, че това ще бѣде не само едно добро дѣло, но отъ стопанска гледна точка ще бѣде много ценно нѣщо, ще даде голѣмъ добивъ, ако трѣбва непремѣнно да го мотивираме — и стопански.

Ще прибавя и друго едно съображение: да може нашиятъ Университетъ да побере 90% отъ младежитѣ, които желаятъ да бѣдатъ студенти. Това трѣбва да ни бѣде идеалътъ. Отъ всички българи, които желаятъ да следватъ висше образование, 10—15% най-сетне можемъ да оставимъ за факултетитѣ, които нѣмаме въ София, политехника, жѣлѣзничарски институтъ и други нѣкои, но 85—90% трѣбва да бѣдатъ въ София. Сега нашитѣ студенти сѣ наводнили Цариградъ, Бѣлградъ, Букурещъ, Люблина, Загребъ и по-нататѣкъ Прага, Братислава, Бѣрно, Варшава, Парижъ — където намѣрятъ. Колко харчимъ за тия студенти годишно? По моята смѣтка, извънъ това, което знаемъ отъ Народната банка, което е къмъ 100—120 милиона лева, има най-малко отъ 50 до 80 милиона скрити, защото родителитѣ прашатъ, както знаете, по какъвто начинъ намѣрятъ — нѣкой познатъ въ странство дава паритѣ, а после ще му ги върнатъ, като дойдатъ тукъ въ София и т. н. Следователно, смѣтката е, че кръгъто къмъ 200 милиона лева ние даваме въ чужбина всѣка година. Е добре, ще спестимъ тия суми, тѣ ще останатъ тукъ и нѣма нашитѣ студенти да отиватъ въ чужбина да следватъ право, да следватъ история, да следватъ филология или стопански и държавни науки. Докато научи тамъ езика единъ студентъ, губи много време и се връща тукъ неподготвенъ, или пѣкъ баща му прекъсва образованието му. По тоя начинъ губимъ много

срѣдства и главно имаме неподготвени хора. Колкото е върно, че не сме страдали отъ учени, толкова сигурно е, че винаги сме страдали отъ полуучени и недоучени хора.

Затуй, г. г. народни представители, достатъчно е, споредъ мене, да покажемъ нашата добра воля на този министъръ на просвѣтата — че сме готови да го подкрепимъ и улеснимъ да разреши този въпросъ.

Да ви посоча за примѣръ агрономическия факултетъ. Допускатъ се на годината само 5 момичета да следватъ агрономство. Тая цифра е установена въ България, където почти 75% отъ земедѣлието се върши отъ женитѣ и 25% се върши отъ мъжетѣ. Ние сме привикнали да говоримъ за земедѣлци у насъ, а женитѣ, тѣзи египетски роби, тѣ не сѣществуватъ. Е добре, приемането на годината 5 студентки по агрономия при българскитѣ условия е действително нѣщо осѣдително. Г. г. професоритѣ искатъ — не имъ се позволява, не е възможно, нѣма мѣста въ лабораториитѣ; зданието голѣмо, а нѣма нѣколко стола, нѣма епруветки да могатъ да работятъ.

Моето мнение е, че половината отъ студентитѣ въ агрономическия факултетъ трѣбва да бѣдатъ момичета и половината момчета и не да се приематъ 30—40, а повече — 100—200, ако се приематъ, нѣма да има опасност отъ ученъ пролетариатъ, за който се говорѣше преди 20 години, пѣкъ и днесъ се говори.

Запазвамъ си правото да взема думата по бюджета на просвѣтата и моля председателството да си вземе добра бележка и да благоволи да ме постави въ числото на ораторитѣ по бюджета на Министерството на просвѣтата, тъй като не съмъ говорилъ по него въ течение на 25 години, за да развия моитѣ мисли по всичкитѣ въпроси на българската култура, кратко, но пълно и въ хармония.

Азъ моля народното представителство да бѣде единодушно по разглеждания законопроектъ и да дадемъ подкрепа на г. министра на просвѣтата по въпроситѣ на образованието изобщо и специално по въпроса за достойното облавеждане на българския Университетъ, на Академията на наукитѣ и на народнитѣ музеи, за да може действително и българскиятъ народъ да бѣде сигуренъ, че има своя национална наука и култура, и чужденецъ, като дойде тукъ, да получи впечатлението, че нашиятъ народъ и нашата държава иматъ и здраво държатъ за тая национална култура. (Ръкоплѣскания)

Председателствуващъ Г. Марковъ: Има думата народниятъ представител г. Боянъ Абаджиевъ.

Б. Абаджиевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Ако повече се изреждаме да говоримъ по този законопроектъ за измѣнение бюджета на Министерството на просвѣтата, това се върши не за да се подчертае наременността на този законопроектъ, но по-скоро за да се поставятъ известни въпроси отъ нашето образование и да се дадатъ директиви за предстоящия бюджетъ на Министерството на просвѣтата. Нѣма народенъ представителъ, който да не се е срещналъ съ действителността на нашето образование, особено въ отдалеченитѣ околии, където образованието е поставено извънредно лошо по нѣколко причини. Често пѣти селата въ нѣкои околии сѣ толкова много разхвърлени, че едва ли може да се създаде училище въ единъ центъръ, или, ако се създаде такова, то ще бѣде посещавано само отъ ученицитѣ, които сѣ въ центъра. Има населени мѣста, въ които децата трѣбва да изминаватъ сутринъ по 10—15 клм., за да отидатъ въ училището. Има и много училища, въ които занятията се водятъ безъ достатъчно учители. Азъ трѣбва да подчертая, че такива училища сѣ извънредно много въ Омортагска околия, отъ където съмъ избранъ. Тамъ повикътъ за образование е извънредно голѣмъ. Повикътъ отъ липса на учители е сѣщо твърде голѣмъ. Освенъ това има прогимназии, въ които не се признаватъ удостоверенията за бедностъ, издадени отъ общинитѣ на бедни родители. Каточели учителскитѣ съвети иматъ своя преценка и отхвърлятъ тия удостоверения за бедностъ, издадени отъ общинитѣ, и много деца оставатъ вънъ отъ училището. За да се стигне тая година дотамъ, че министърътъ на просвѣтата да ни предложи това измѣнение на бюджета, причината е повикътъ за прибирането въ училищата на 10—11 хиляди деца.

Азъ нѣмамъ претенцията да познавамъ нашето образование и да съмъ работилъ въ него, но съмъ се срѣщалъ съ самата действителностъ като човѣкъ, стоящъ близко до допълнителнитѣ занаятчишки училища, до професионалитѣ училища. Вследствие на голѣмия напливъ на ученици въ гимназитѣ, тамъ се направиха ограничения, и много ученици бѣха принудени да търсятъ

прибъжище въ професионалните училища. Сега и тамъ напливътъ е твърде голъмъ.

Какво става въ нашитѣ чирашки училища? Никой отъ васъ не може да отрече, че българскиятъ занаятчия има нужда отъ просвѣта. Щомъ искаме да настигнемъ производството въ чужбина съ всичкитѣ му усъвършенствувания, да догонимъ материалната култура на другитѣ народи, главната грижа на нашата държава трѣбва да бѣде да осигури основното образование на ония, които утре ще бѣдатъ самостоятелни майстори. Търговско-индустриалнитѣ камари сѣ не нагърбили доброволно, безъ принуждение съ тая задача и на собствени сръдства откриватъ допълнителни занаятчийски училища съ единичката целъ, практиката, която добива чиракътъ и калфата въ занаятчийската работилница на своя майсторъ, да бѣде последвана и отъ едно допълнително образование. Това допълнително образование, обаче, не може да остане инициатива само на търговско-индустриалнитѣ камари. Организирането на това образование ще трѣбва да се подеме и поеме съ същата грижа, която държавата проявява въобще къмъ образованието на подрастващитѣ български поколения, на българската младежъ. Само тогава културата на българската младежъ ще може да бѣде поставена на по-голъма висота, когато ще се полагатъ едни грижи за всички деца на българския народъ.

Нека, когато се приготвяватъ бюджетътъ на Министерството на търговията и бюджетътъ на Министерството на просвѣтата, най-после да се постави здрава основа на образованието, общо и професионално, да не се люшка то всѣка година споредъ разбиранията на министъра. Нека му се даде една правилна насока, съ огледъ да може да се даде нуждната култура на младежта въ гимназиитѣ, на младежта въ полето и на младежта въ занаятчийскитѣ работилници. По този начинъ ще можемъ действително да задоволимъ жаждата за наука на всички сръди. Никой не може да отрече, че повикътъ за образование въ различнитѣ сръди на нашия народъ е голъмъ. Но когато се създаватъ отъ държавата ограничения за постъпване въ училищата, тая държава, трѣбва да положи грижи за младежта въ различнитѣ сръди на българското общество, които е вънъ отъ училищата.

Нека тоя малък кредитъ отъ 950.000 л. бѣде само поводъ за даване указания за необходимостта отъ съсръдоточаване на повече сръдства по редовния бюджетъ на държавата за Министерствата на просвѣтата и на търговията, за да може действително да се даде на младежта рационално, правилно образование, било то общо или специално.

Подкрепяйки напълно предложението законопроектъ за измѣнение бюджета на Министерството на просвѣтата, азъ пожелавамъ въ идния бюджетъ на държавата съ повече сръдства да се задоволи тая крещеща нужда на българския народъ — даване образование на българската младежъ, както и да не се люшка образованието въ нашата страна, а да върви по единъ правиленъ и стабиленъ пътъ. (Ръкоплѣскания)

Председателстващъ Г. Марковъ: Има думата народниятъ представителъ г. Минко Баръмовъ.

М. Баръмовъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! По количеството на училищата въ една страна може да се види уровеньътъ на културата на народа, който я населява. Ние, българитѣ, имаме нещастieto, като наскоро освободенъ народъ, да ни бѣде отречена културата дори отъ нѣкои голѣми, видни европейски учени и философи. Херманъ Кайзерлингъ, голѣмъ нѣмски философъ, теоритикъ на расизма, смѣта, че славянската раса е отъ по-низшъ разредъ, а за югославцитѣ и особено за насъ, българитѣ, казва, че сме неподатливи на култура. Не липсватъ подобии преценки и въ Франция. Единъ французинъ, Жюлиенъ Бенда, въ едно събрание на философи бѣ казалъ, че отъ България „не билъ чулъ културна вестъ“. На тия твърдения не е време и мѣсто да се отговаря тукъ. Отговорено имъ е своевременно отъ наши общественици и учени и е доказано, че въ България е имало култура и „културни вестии отъ нея“ въ онова време, когато дори кралятъ на западнитѣ народи не сѣ били грамотни и сѣ се подписвали съ намазанъ прѣстъ съ мастило. Все пакъ, обаче, има доза отъ правота въ едно отношение — че презъ 60-тѣ години отъ освобождението до днесъ, презъ които ние сме били свободни, не сме могли да стигнемъ онова, което заслужава българскиятъ народъ.

Считамъ, че да се приказва за нуждата отъ училища въ България и да се доказва правотата на подобна кауза, би било разбиване на отворена врата. Все пакъ,

г. г. народни представители, безъ да смѣтамъ, че говоримъ за галерията — ние говоримъ и за българския народъ вънъ отъ оградата на Народното събрание — ще кажа, за да се чуе и знае, че поне за законопроекти, които засѣгатъ образованието и основата на културата, едва ли ще има раздѣляне на народнитѣ представители въ българската Камара. До преди известно време въ селата, самитѣ родители, поради необходимостта отъ работници, не радѣха до такава степенъ за образованието на своитѣ деца. Но новиятъ животъ наложи необходимостта да бѣдатъ и селянитѣ конкуренти въ полето на изкарването на хлѣба съ повече култура и грамотност. Ето защо ние виждаме напоследѣтъ, че всѣко село, на което бюджетътъ не позволява да има прогимназия, държи протоколъ за откриване прогимназия и само чисто формални и материални спънки може би лишиха известни населени пунктове отъ прогимназии.

Вѣрна е констатацията, че поради намаляване броя на децата въ първоначалнитѣ училища, ние попълнихме известно число учителски мѣста въ прогимназиитѣ съ съкратени учители отъ първоначалнитѣ училища. Все пакъ, обаче, недостигътъ отъ учители въ прогимназиитѣ е твърде голѣмъ и би следвало да се попълни.

Г. г. народни представители! Въ селата днесъ има нужда отъ отваряне на прогимназии. Когато приказваме за новъ курсъ на държавната политика, вътрешна и външна, намъ се подхвърля лозунгътъ, че децата сѣ националенъ капиталъ. Този националенъ капиталъ, г. г. народни представители, е въ устоитѣ, въ основитѣ на нашия народъ. Ако, обаче, досега се е смѣтало, че елитътъ трѣбва да бѣде залогъ за всѣка култура, то доказано е, че той не е само тамъ, гдето е охолството, но е и тамъ, където сѣ основитѣ на народа — въ селото. Ако селото въ миналото е могло при всички изпитни да запази българската култура, докогато я имаше, отъ унищожение, да запази българския езикъ и всичко, което е българско, днесъ селото вече дава голѣмъ процентъ отборъ хора, които сѣ всѣщностъ националниятъ капиталъ. Ние не знаемъ къде ще намѣримъ елита — дали въ града или въ селото. Ето защо смѣтамъ, че неотварянето на една прогимназия може да бѣде загуба за цѣлото бѣдеще на България.

Има учители въ прогимназиитѣ, лишени отъ мѣста. На тѣзи учители, които биха били полезни въ полето на народната просвѣта, ще трѣбва да се дадатъ мѣста. За положението на учителя сега нѣма да приказвамъ, обаче когато дойде бюджетътъ на народното просвѣщение, ще си кажа думата по този въпросъ.

За училището, г. г. народни представители, ще трѣбва да направимъ това, което направихме и за нашата войска. Два института има, които сѣ отъ извънредна важностъ за българския държавенъ животъ — това сѣ българското училище и българската казарма. И въ двата тия института онѣзи, които оформяватъ душитѣ на българскитѣ синове, не сѣ занаятчий и не бива да бѣдатъ занаятчий; тѣ трѣбва да бѣдатъ само художници. А за да бѣдатъ такива, трѣбва да бѣдатъ не само добре пробирани, трѣбва да бѣдатъ не само адмирини, но и да се направи всичко възможно да не бѣдатъ оскърбявани. И както желаемъ българскиятъ офицеръ да бѣде колкото се може по-високо поставенъ, тъй-же трѣбва да намѣримъ всички сръдства и възможности да поставимъ българския учител въ нравствено отношение при едно самочувствие такова, каквото има българскиятъ офицеръ. Съ новооткрититѣ прогимназиални учителски мѣста българскиятъ учителъ ще има възможностъ да направи пълненъ размахъ на своитѣ творчески сили, за да може отъ бѣдещия български гражданинъ да създаде по-културенъ човѣкъ. Че имаме нужда отъ по-голъмо образование, смѣтамъ, че е излишно да разправямъ. Отъ по-голъмото образование има нѣколко ефекти, които не сѣ безъ значение. Преди всичко работницитѣ, които влизатъ въ нашата индустрия, ще могатъ да станатъ квалифицирани само тогава, когато иматъ достатъчно образование. Българскиятъ селски трудъ, който трѣбва да даде стандардизувано производство, ще може да направи това само когато работникътъ е образованъ. Най-после, нѣма защо да се говори, че изобщо е нужно по-голъмо образование. Както казахъ, да доказваме необходимостта отъ откриване на нови прогимназии, значи да разбиваме отворени врата.

Г. г. народни представители! Азъ не искамъ да отнемамъ повече времето ви. Желаяхъ само да подчертая пълното единодушие на българския Парламентъ по този законопроектъ. Апелирамъ къмъ всички отлѣво и отдѣсно, къмъ приобщени и неприобщени, да не правимъ спорове по този въпросъ и да покажемъ предъ цѣлото

българско общество и предъ свѣта, че когато се касае за нашето народно образование, ние сме напълно единодушни и ще му дадемъ това, което е необходимо. За културата ние сме готови на всѣкакви жертви. (Ржкоплѣскания)

Председателствуващъ Г. Марковъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Контевъ.

С. Георгиевъ: Г-нъ председателю! Помолете ораторитѣ да се откажатъ отъ думата. Законопроектътъ да бѣде приетъ съ акламации.

Председателствуващъ Г. Марковъ: Г-нъ Георгиевъ! Ще пазимъ реда, предвиденъ въ правилника. Народнитѣ представители, които говориха досега, не сж излѣзли отъ рамкитѣ на правилника. Още повече, г. Контевъ е последниятъ записанъ ораторъ.

Н. Контевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Нѣкога, далечъ отъ Парламента, азъ, както и цѣлиятъ народъ, се възмущавахме отъ многото говорене тукъ и, когато се избрахъ, дадохъ обещание на моитѣ избиратели да бѣда кратъкъ. Азъ искамъ да остана вѣренъ на своето обещание, още повече, че въпросътъ е ясенъ за всички.

Г. г. народни представители! Излизамъ днесъ за прѣвъ пѣтъ на тая трибуна съ радостъ, не да търся недостатѣцитѣ на тоя законопроектъ, защото такива нѣма, а да моля васъ, народнитѣ представители, часъ по-скоро да гласуваме тоя допълнителенъ бюджетъ, защото крещеца е нуждата отъ срѣдства за откриване прогимназиални класове. Не се съмнявамъ, че на всички ви е известна тая народна болка и ако има законопроектъ, около който трѣбва да се обединимъ и да бѣдемъ единодушни, то това е тоя законопроектъ, който нашиятъ уважаемъ министъръ на просвѣтата г. професоръ Филовъ ни поднася. Това прави голѣма честь нему, защото още съ прекрѣчането прага на Министерството на просвѣтата той е вѣтилъ най-болното мѣсто и съ бързина, отговаряща на времето, ни поднася законопроектъ за допълнителенъ бюджетъ за прогимназиални учители.

Отъ името на 40.000 селяни на моята колегия, азъ благодаря на г. министра на просвѣтата и пожелавамъ все така да бѣде въ услуга на нашия милъ селски народъ, защото, забележете, 90% отъ тия прогимназиални класове, които ще се откриятъ, сж за селата. Нашиятъ трудолюбивъ селянинъ ще види чрезъ тоя законопроектъ, че отговорнитѣ фактори мислятъ за него. Въ моитѣ постоянни обиколки изъ околията, много често срѣщахъ зимно време малки хубави деца по на 10—12 години да газятъ снѣгъ и калъ до колѣне на разстояние 5—10 клм., за да стигнатъ премръзнали въ свещената сграда, кѣдето, забравилъ студа и виелицитѣ, жадно да поглѣщатъ знанията, предавани отъ нашитѣ скромни и зле платени народни учители. Смѣтамъ, че престѣпление ще се извърши надъ тия крѣпки деца, утрешната надежда на България, ако не се прибератъ въ училище. Предателство спрямо нацията е търпането на сегашното положение. То убива вѣрата на бащитѣ на тия деца, то убива крѣхкитѣ малки души, които, загубили вѣра въ своята държава още млади, ще станатъ истинско отрицание, и тая държава утре нѣма моралното право да иска отъ тѣхъ преданостъ. Днесъ, когато законътъ повелява всѣко дете да свърши трети класъ, беззаконие е да не даваме възможностъ на тия деца да го свършатъ. Днесъ за всѣка работа искатъ цензъ. Затова всѣко българско дете трѣбва да има възможностъ да добие този цензъ, за да може да постигне онова, за което мечтае.

Ние дойдохме въ името на социалната справедливостъ, а азъ смѣтамъ, че лишаването на тия деца отъ образование е точно обратното — социална несправедливостъ. За мене детето съ IV отдѣление е неграмотно и неполезно за себе си, за професията си, каквато и да е тя, а още по-неполезно е за нацията.

Г. г. народни представители! Гласувайки единодушно тоя кредитъ, ние ще стоплимъ сърдцата на хиляди бащи, ще изтриемъ сълзитѣ на хиляди майки, които плачатъ при всѣко изпращане на детето си въ училище, което е на десетки километри, и най-после ще дадемъ достойни граждани на държавата.

Вѣрвайки, че ще бѣде гласуванъ тоя кредитъ, благодаря още веднажъ на г. министра и го моля за бързото назначаване на учителитѣ, за да не страдатъ децата и да не загубятъ учебната година. (Ржкоплѣскания отъ всички страни)

Председателствуващъ Г. Марковъ: Понеже всички записани оратори се изказаха, дебатитѣ се прекрѣсаватъ.

Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение.

Министъръ д-ръ Б. Филовъ: (Посрещнатъ съ общи ржкоплѣскания) Г. г. народни представители! Трѣбва да призная, азъ останахъ малко изненаданъ, че толкова много народни представители се записаха да говорятъ по внесения отъ менъ законопроектъ за увеличаване числото на учителитѣ въ прогимназиитѣ или, както е казано въ заглавието, за измѣнение и допълнение бюджета на Министерството на народното просвѣщение за текущата бюджетна година. Обстоятелството, че народното представителство, следвайки просвѣтнитѣ традиции на нашия народъ, проявява толкова голѣмъ интересъ къмъ въпроситѣ, които сж свързани съ народното образование, не може да не ме радва извънредно много. Действително, въпроситѣ, които се повдигнаха тукъ, не се намиратъ въ непосредствена връзка съ сложения законопроектъ. Г. г. народнитѣ представители, които говориха, се възползуваха само отъ случая, за да изкажатъ своитѣ мнения по известни просвѣтни въпроси или да обърнатъ вниманието на министра на народното просвѣщение върху тия въпроси.

Азъ благодаря на всички оратори, които говориха, и си вземамъ бележка отъ това, което тѣ казаха. Въпроситѣ, които се изтъкнаха тукъ, ми сж отчасти известни. Нѣкои отъ тѣхъ сж вече сложени на разискване въ Министерството на народното просвѣщение, и по тѣхъ азъ ще имамъ случая да се изкажа било при разглеждането на други законопроекти, които ще внеса, било когато се разглежда бюджетътъ на министерството.

Има, обаче, единъ-два въпроса, на които, при все това, желая сега да се спра само съ две-три думи. Единиятъ отъ тѣхъ, който, както виждамъ, тревожи не само народното представителство, но така сѣщо и много български граждани, е въпросътъ за слабитѣ ученици отъ IV и V класъ. Преди три дни при мене дойде една голѣма делегация отъ единъ комитетъ, основанъ нарочно, да се застъпва за интереситѣ на слабитѣ ученици отъ IV и V класъ и на родителитѣ, които иматъ такива ученици. Това бѣше въ навечерието на разглеждане въпроса отъ Административния сѣдъ. Както знаете, по чисто формални причини, сѣдътъ отказа да се занимае съ този въпросъ и да го разгледа по смѣщество. Азъ казахъ на делегацията, която бѣше дошла при мене, че даже и да бѣде неблагоприятно решението, което ще издаде Административниятъ сѣдъ, това нѣма да ме спре да разгледамъ по-нататъкъ въпроса и да му дамъ едно разрешение справедливо, което да запази както интереситѣ на учебното дѣло, така и интереситѣ на онѣзи български граждани (Общи ржкоплѣскания), чиито деца сж засегнати отъ съответния правилникъ. Обаче трѣбва да подчертая, че мѣркитѣ, които се предлагаха досега и които азъ вече проучихъ, не даватъ едно правилно разрешение на въпроса. Това, което се изтъкна тукъ отъ трибуната — само съ единъ административенъ актъ да се отмѣни съответниятъ правилникъ — е невъзможно, защото ще се внесе една страшна анархия въ IV-тѣ и V-тѣ класове на нашитѣ гимназии. Сѣщо така и другитѣ мѣрки, които се предлагаха досега, не сж задоволителни. Въпросътъ не може да се разреши само съ единъ административенъ актъ; той ще трѣбва да се разреши пакъ съ единъ специаленъ законъ. И азъ сега именно търся и мисля, че съмъ намѣрилъ даже единъ начинъ за разрешение на въпроса, който да държи еднакво смѣтка както за интереситѣ на учебното дѣло, така и за интереситѣ на ония родители, които иматъ слаби ученици въ IV и V класъ. Въпросътъ се проучва спешно въ министерството и се надѣвамъ, че въ най-близо време, както ви съобщихъ въ първата си декларация, ще бѣде внесенъ за разглеждане въ Народното собрание съответниятъ законопроектъ. Преди всичко за насъ е необходимо да установимъ числото на тия ученици. Тукъ се изнасятъ цифри, които не сж толкова точни. Азъ съмъ разпоредилъ телеграфически да се изискатъ нуждитѣ сведения, за да имамъ на рѣка по-точни цифри и тогава ще може да бѣде разрешенъ този въпросъ окончателно.

Вториятъ въпросъ, който сѣщо така се засегна тукъ и на който ще се спра само съ две думи, е въпросътъ за премѣстване клонове на гимназии. По този въпросъ, както ви е известно, има отправени нѣколко питання къмъ моя предшественикъ. Азъ проучвамъ въпроса и се надѣвамъ, презъ идущата седмица да мога да отговоря на подаденитѣ питання и да се уясни и този въпросъ.

Останалите въпроси, които бяха повдигнати тук, както казахъ, не се намиратъ въ непосредствена връзка съ законопроекта и затова нѣма да се спирамъ върху тяхъ.

Върху самия законопроектъ, струва ми се, е излишно да ви говоря и да ви убеждавамъ въ нуждата отъ него. Виждамъ, че всички го посрѣщате съ благосклонностъ и че сте готови да го гласувате. Всѣщностъ има два пункта въ него, които трѣбва да се изтъкнатъ: единиятъ е, че се дава възможностъ да се прибератъ въ прогимназиитѣ ония деца, които подлежатъ на задължително обучение и които сега се намиратъ вънъ отъ прогимназиитѣ, другиятъ е, че се дава възможностъ да се облекчатъ онѣзи прогимназиални класове, въ които числото на ученицитѣ надминава опредѣленитѣ норми, като въ известни класове на нѣкои прогимназии числото на ученицитѣ въ единъ класъ стига до 87 — нѣщо, което, безспорно, е извънредно неблагоприятно за правилното обучение. Следователно, въ това отношение законопроектътъ иде да подобри и качествено нашето образование въ прогимназиитѣ, на което азъ извънредно много държа и по което ще имамъ случай другъ пътъ да се изкажа по-подробно.

Съ две думи ще засегна и паричния въпросъ, защото ми се струва, че тъй като този въпросъ тукъ не се уясни както трѣбва отъ тѣзи, които говориха. Каза се, че сумата, която сега се иска, е съвсемъ малка — 950.000 л., и че тази сума се взема отъ икономитѣ по бюджета. Това е така, но тази сума се иска само за месецъ и половина, за до края на текущата година. Всѣщностъ назначаването на тия 244 души учители ще ангажира бюджета за следващата година съ една сума отъ 7.600.000 л., както се изчислява отъ Министерството на народното просвѣщение. Следователно, съ гласуването на законопроекта, безспорно, ние поемаме единъ ангажиментъ въ размѣръ на 7.600.000 л. по бюджета за идущата година, но азъ не се съмнявамъ, че както правителството, така и вие, народнитѣ представители, които винаги сте доказвали досега, че сте готови да правите всички жертви за народното образование, ще се съгласите тази сума да бѣде предвидена въ бюджета за идущата година, за да може по този начинъ да се удовлетвори нуждата отъ увеличение на учителския персоналъ въ прогимназиитѣ.

Г. г. народни представители! Въпросътъ, който е сложенъ съ този законопроектъ, е спешенъ. Необходимо е часъ по-скоро да се назначатъ съответнитѣ учители и да се откриятъ съответнитѣ паралелки въ прогимназиитѣ, за да не се губи настоящата година. Въ техническо отношение тази работа е вече подготвена въ министерството, и ние се надѣваме, че въ не повече отъ 10 дни следъ минаването на законопроекта презъ Народното събрание ще могатъ да се направятъ съответнитѣ назначения, следователно, законопроектътъ да се осъществи и въ действителностъ.

По тия причини и понеже законопроектътъ е разгледанъ въ бюджетарната комисиия, азъ ви моля не само да го гласувате единодушно, но така сѣщо да се съгласите, щото той по спешностъ, да бѣде гласуванъ и на второ четене. (Общи рѣкоплѣскания)

Председателстващъ Г. Марковъ: Пристъпваме къмъ гласуване.

Който г. г. народни представители приематъ на първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение бюджета на Министерството на народното просвѣщение за 1938 бюджетна година, моля, да вдигнатъ рѣка. Приема се съ пълно единодушие. (Продължителни рѣкоплѣскания отъ всички страни)

Г-нъ министърътъ на просвѣтата прави предложение, законопроектътъ, по спешностъ, да се гласува сега и на второ четене, каквото е желанието и на тия, които се изказаха.

Който приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Единодушно се приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на второ четене.

Зам.-секретаръ д-ръ П. Балкански: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за измѣнение и допълнение бюджета на Министерството на народното просвѣщение за 1938 бюджетна година

Членъ единственъ. Разрешава се допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на Министерството на народното просвѣщение за 1938 бюджетна година, въ размѣръ на 950.000 л., съгласно съ приложената подробна таблица.

Разходитѣ по тоя допълнителенъ бюджетенъ кредитъ да се покриватъ отъ икономитѣ по § 1 отъ сѣщия бюджетъ.

ТАБЛИЦА-ЩАТЪ

за заплатитѣ на допълнителния брой учители въ прогимназиитѣ за време отъ 15 ноемврий до 30 декемврий 1938 г.

Брой на съ- жителитѣ по бюджета за 1938 г. година	Наименование на службитѣ и длѣжноститѣ	Месечна заплата едному	Годишна заплата едному	Исканъ се кредитъ за всички за 1½ месеца
244	Редовни прогимн. учители . . .	2.350	28.200	860.100
	За повишение			60.000
	12½% за пенсия			920.100
	Всичко			1.035.112
	Намаление по чл. чл. 5 и 6 отъ закона за бюджета за 1935 г. г.			53.000
	Намаление по чл. 26 отъ сѣщия законъ			32.112
	А всичко			950.000

Председателстващъ Г. Марковъ: Който приематъ заглавието на законопроекта и членъ единственъ, както се прочете отъ г. секретаря, моля, да вдигнатъ рѣка. Единодушно се приема.

Председателството се счита задължено да изкаже благодарностъ на народното представителство за единодушния вотъ и да пожелае въ бѣдеще да има по-често такива случаи. (Рѣкоплѣскания отъ всички страни)

Преминемъ къмъ опредѣляне на дневния редъ, имамъ да направя едно съобщение, което съмъ пропусналъ да направя въ началото.

Постѣпило е питане къмъ г. министра на народното просвѣщение отъ софийския народенъ представител г. Димитъръ Търкалановъ относно станалия инцидентъ въ аудитория № 14 на Държавния университетъ презъ време на събранието на общостудентската организация „Христо Ботѣвъ“.

Бюрото, въ съгласие съ правителството, предлага за идущото заседание, което ще бѣде утре, 3 ч. следъ обѣдъ, следния дневенъ редъ:

1. Одобрение предложението за одобрение решенията на прощтарната комисиия, взети въ заседанието й на 22 т. м.

2. Одобрение предложението за облагане съ мито по режима до 13 ноемврий 1937 г. машинитѣ за влачене и пр.

Който приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Закривамъ заседанието.

(Закрито въ 17 ч. 35 м.)

Подпредседателъ: Г. МАРКОВЪ

Секретари: А. ГОЛЕВЪ
С. П. САВОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ